

Карпова Дарина Ігорівна,

викладач кафедри інженерно-технічних заходів цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України

Гарбуз Сергій Вікторович,

начальник кафедри інженерно-технічних заходів цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ТА ДЕРЖАВНОЇ СПРОМОЖНОСТІ

У ХХІ столітті корупція залишається одним із найсерйозніших викликів для систем державного управління, стабільності політичних режимів і міжнародної безпеки. Вона підриває довіру громадян до влади, спотворює принципи рівності перед законом і гальмує економічний розвиток. У добу глобалізації корупційні практики виходять за межі окремих держав, набуваючи транснаціонального характеру. Це зумовлює необхідність розглядати реалізацію антикорупційної політики не лише у внутрішньодержавному, а й у міжнародному вимірі.

Важливим аспектом ефективної реалізації антикорупційної політики є державна спроможність, тобто здатність інституцій виконувати свої функції, забезпечувати верховенство права, контроль за використанням ресурсів і дотриманням службової етики. Коли держава володіє належним рівнем спроможності – має ефективну судову систему, професійну бюрократію, незалежні органи контролю – ризики корупційної поведінки знижуються. Натомість у державах зі слабкими інституціями корупція стає нормою взаємодії між громадянами та владою, перетворюючись на своєрідний «альтернативний механізм» вирішення питань.

Корупція є не лише моральною чи культурною проблемою, а результатом раціонального вибору індивідів, які зважують вигоди від корупційної дії проти можливих ризиків покарання. Якщо вигоди перевищують ризики, корупційна поведінка стає «логічною» для учасника. Таким чином, для ефективної протидії корупції держава має створити умови, за яких участь у корупційних схемах буде не вигідною, а дотримання закону – раціональною стратегією поведінки. Це можливо лише тоді, коли забезпечено невідворотність

покарання, прозорість процесів прийняття рішень і справедливу систему винагороди за добросовісність.

У міжнародному вимірі реалізація антикорупційної політики охоплює не лише діяльність окремих держав, а й взаємодію з глобальними та регіональними інституціями. Важливу роль відіграють Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Група держав проти корупції (GRECO), Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, які встановлюють стандарти добросовісності, відкритості та підзвітності. Конвенція ООН проти корупції, ухвалена у 2003 році [1], стала універсальною основою для міжнародного співробітництва у сфері запобігання, виявлення та покарання корупційних дій. Її положення охоплюють питання запобігання відмиванню коштів, повернення активів, міжнародної правової допомоги та зміцнення інституційної спроможності держав.

Водночас міжнародні стандарти не можуть бути ефективними без їх реальної імплементації на національному рівні. Тут ключову роль знову відіграє державна спроможність – наскільки держава здатна адаптувати міжнародні норми до власного законодавства, забезпечити їх виконання і контроль за результатами. У країнах з низьким рівнем інституційного розвитку формальне приєднання до міжнародних конвенцій часто має декларативний характер, не супроводжуючись реальними змінами у системі державного управління [2].

Сьогодні міжнародна практика свідчить про формування нової парадигми антикорупційної політики, що ґрунтується на принципах підзвітності, прозорості, відкритих даних та участі громадянського суспільства. Зокрема, Європейський Союз активно підтримує розвиток електронного урядування, систем цифрових закупівель, декларування доходів та майна посадових осіб, а також запровадження механізмів громадського моніторингу діяльності органів влади. Такі інструменти не лише зменшують простір для зловживань, а й підвищують довіру до держави.

Паралельно з цим формується тенденція до інтеграції антикорупційних ініціатив у загальну систему міжнародної безпеки та сталого розвитку. Корупція дедалі частіше розглядається не як внутрішня проблема, а як фактор, що впливає на світову економіку, довкілля та права людини. Наприклад, у межах Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року передбачено створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях. Це означає, що боротьба з корупцією стає глобальним завданням, успіх якого залежить від

здатності держав співпрацювати, обмінюватися інформацією і підтримувати одне одного у зміцненні інституційної спроможності [3].

У цьому контексті важливим завданням є підвищення ефективності міжнародної координації антикорупційних заходів. Адже держави з різним рівнем розвитку та політичними системами по-різному сприймають стандарти доброчесності. Для одних країн головним викликом є вдосконалення механізмів контролю та фінансової звітності, для інших — зміна політичної культури і подолання системної корупції. Міжнародна допомога має бути спрямована не лише на створення нових антикорупційних органів, а й на розвиток людського потенціалу, професійної етики, цифрової інфраструктури та незалежних судових інститутів.

Отже, реалізація державної антикорупційної політики у міжнародному вимірі потребує поєднання двох підходів: зміцнення державної спроможності та формування системи раціональних стимулів і стримувань, які роблять корупційну поведінку не вигідною. Міжнародне співтовариство відіграє ключову роль у формуванні спільних стандартів, однак реальний успіх залежить від внутрішньої готовності держави впроваджувати зміни. Тільки за умови ефективних інституцій, прозорих процедур і політичної волі антикорупційна політика може стати дієвим інструментом забезпечення доброчесного врядування та сталого розвитку у глобальному масштабі.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 75. С. 52–97.
2. Perumal K. Corruption measurements: caught between conceptualizing the phenomenon and promoting new governance agenda? *Vision*. 2022. Vol. 26, No. 1. P. 31–38.
3. Samuels E. M. Exploring leadership practices in Liberia's public integrity institution: an exploratory case study : dissertation. University of Phoenix, 2024. 178 p.